

ИНВЕСТИЦИОННИ ПРЕДПОСТАВКИ И ИКОНОМИЧЕСКИ УСЛОВИЯ ЗА УСТОЙЧИВА ТРАНСФОРМАЦИЯ НА СПОРТНИЯ СЕКТОР В ЦЕНТРАЛНА И ИЗТОЧНА ЕВРОПА

Ивелина Кюлева¹
e-mail: ivelina.kyuleva@unwe.bg

Резюме

Статията анализира инвестиционните модели и иновационни механизми, които подпомагат дългосрочната трансформация на спортния сектор в страните от Централна и Източна Европа. Тя е фокусирана върху спецификите на региона, включително наследената инфраструктура, ограничения достъп до капитал, институционалните рамки и нарастващите изисквания за екологична и социална отговорност. Разгледани са различни форми на публични и частни инвестиции публично-частни партньорства, както и ролята на технологичните и организационните иновации за повишаване на енергийната ефективност, намаляване на въглеродния отпечатък и подобряване на управлението на спортните съоръжения. Акцент е поставен и върху влиянието на европейските политики за устойчиво развитие, включително Европейския зелен пакт, като стратегическа рамка, която задава дългосрочни цели и стимули за зелена трансформация в различни икономически сектори, сред които и спортния сектор.

Ключови думи: устойчиво развитие, спортен сектор, инвестиционни модели, иновации, зелена трансформация, Централна и Източна Европа, Европейски зелен пакт

JEL: Q01, L83, O31, H54, R58, Q58

Увод

През последните две десетилетия спортният сектор има все по-значима икономическа и социална роля като надхвърля традиционните си функции на развлекателна и рекреативна дейност и се превръща в съществен елемент от регионалното и градското развитие. В рамките на Европейския съюз, спортът допринася пряко и косвено за икономическия растеж, чрез изграждането и поддържането на спортна инфраструктура, организирането на национални и международни спортни събития, както и развитието на широк спектър от съпътстващи услуги в областта на туризма, търговията и заетостта (European Commission, 2018). Спортният сектор се позиционира

¹ Докторант, катедра „Икономикс“, Университет за национално и световно стопанство

като част от по-широката икономика на услугите, с ясно изразено териториално и социално измерение.

Наред с нарастващото си икономическо значение, индустрията е изправена пред засилващ се натиск да се адаптира към целите на устойчивото развитие. Климатичните промени, повишените разходи за енергия и ресурси, както и обществените очаквания за екологична и социална отговорност, поставят под въпрос традиционните модели на изграждане и управление на спортна инфраструктура. Спортните съоръжения, особено големите стадиони и многофункционални зали, са сред обектите с високо енергийно потребление и значителен въглероден отпечатък, което ги превръща във важен обект на политики, насочени към енергийна ефективност и намаляване на емисиите.

Тези предизвикателства са особено отчетливи в страните от Централна и Източна Европа (ЦИЕ), където развитието на спортния сектор е силно повлияно от историческото наследство на централно планираната икономика и последвалия преход към пазарни механизми. Значителна част от спортната инфраструктура в региона е изградена през втората половина на XX век и в много случаи не отговаря на съвременните технически, енергийни и екологични стандарти. Както отбелязват Preuss и Scheu моралното и техническо остаряване на спортните съоръжения в ЦИЕ води до високи експлоатационни разходи, ограничена функционалност и затруднена интеграция на иновативни решения (Preuss, Scheu, 2020). Тези структурни ограничения се допълват от ограничен достъп до капитал, неравномерно институционално развитие и различна степен на административен капацитет на национално и местно ниво.

С оглед на посоченото, въпросът за инвестиционните модели и иновационните механизми придобива ключово значение. Традиционната зависимост от публично финансиране, характерна за спортния сектор в много държави от ЦИЕ, все по-често се оказва недостатъчна за осигуряване на дългосрочна устойчивост. Това налага търсенето на алтернативни и комбинирани инвестиционни подходи, включително публично-частни партньорства, използване на европейски фондове и внедряване на финансови инструменти, ориентирани към зеления преход. Ето защо, инвестициите не следва да се разглеждат единствено като средство за физическа модернизация на инфраструктурата а като част от по-широка стратегическа трансформация на управленските и организационните модели в спорта.

Научната литература в областта на управлението на спорта все по-ясно подчертава, че устойчивостта следва да бъде интегрална част от стратегическото планиране на спортните организации. Babiak и Trendafilova (2011) аргументират, че устойчивите практики обхващат не само екологични аспекти, но и икономическа ефективност, социална отговорност и добро упра-

вление (Babiak & Trendafilova, 2011). Във връзка с това, иновациите както технологични, така и организационни, се разглеждат като ключов фактор за повишаване на конкурентоспособността и адаптивността на спортния сектор. Инвестициите в енергийно ефективни технологии, интелигентни системи за управление на сградите и дигитални платформи за оптимизация на процесите, допринасят не само за намаляване на екологичния отпечатък, но и за по-ефективно използване на ограничените ресурси.

Особено значение в европейския контекст придобива Европейският зелен пакт, който поставя амбициозната цел за постигане на климатична неутралност до 2050 г. и създава цялостна рамка за трансформация на икономиката на Европейския съюз (European Commission, 2019). Макар спортният сектор рядко да заема централно място в климатичните политики, редица изследвания показват, че спортните събития и инфраструктура могат да генерират значителни емисии на парникови газове, свързани с енергийно потребление, транспорт и управление на отпадъци (Mallen, Stevens & Adams, 2011). По този начин, принципите на Зеления пакт са пряко приложими към спортния сектор, особено по отношение на енергийната ефективност, кръговата икономика и устойчивото управление на публичните инвестиции.

За страните от Централна и Източна Европа прилагането на тези принципи представлява едновременно сериозно предизвикателство и стратегическа възможност. От една страна, ограничените бюджети, липсата на експертиза и сложните административни процедури затрудняват внедряването на иновативни и зелени решения. От друга страна, европейските структурни и инвестиционни фондове, както и новите финансови инструменти, свързани със Зеления пакт, създават реални предпоставки за ускорена модернизация на спортната инфраструктура и въвеждане на устойчиви инвестиционни модели (Coalter, 2013). Именно в този баланс, между ограничения и възможности, се очертава необходимостта от задълбочен научен анализ.

Въз основа на изложените теоретични аргументи и емпиричния контекст, настоящото изследване се основава на тезата, че в страните от Централна и Източна Европа съществуват съществени и устойчиви различия в обемите, структурата и приоритетите на публичното финансиране на спортния сектор, които не могат да бъдат обяснени единствено с икономическия мащаб на отделните държави.

Тези различия предполагат прилагането на различни инвестиционни модели и иновационни механизми, като дългосрочната трансформация на спортния сектор зависи най-вече от стратегическата ориентация и качеството на публичните инвестиции, отколкото от техния абсолютен размер. Това означава, че анализът разглежда публичното финансиране не като самоцел, а като институционална рамка, която формира възможностите за внедря-

ване на иновации, енергийна ефективност и дългосрочна икономическа устойчивост.

Статията има за цел да анализира икономическите и институционалните предпоставки за дългосрочната трансформация на спортния сектор в Централна и Източна Европа, като акцентът е поставен върху публичното финансиране, инвестиционната среда и ролята на иновативните подходи в управлението на спортната инфраструктура.

Методологичният подход на изследването е изграден в съответствие с теоретичната рамка, която разглежда дългосрочната трансформация на спортния сектор като резултат от взаимодействието между инвестиционни модели, иновационни механизми и институционалната среда. С оглед на комплексния характер на изследваната проблематика и спецификата на страните от Централна и Източна Европа, изследването прилага качествен аналитичен подход, който позволява задълбочено изследване на структурните и контекстуалните фактори, влияещи върху развитието на сектора.

Методът на анализ се основава на систематичен литературен преглед и интерпретативен анализ, чрез които се идентифицират ключови концепции, модели и добри практики, релевантни за дългосрочната трансформация на спортния сектор. Литературата е анализирана с оглед на нейната теоретична и емпирична значимост, като специално внимание е отделено на изследвания, които разглеждат взаимодействието между инвестиции, иновации и устойчиво развитие. Чрез сравнителна интерпретация на различни национални и регионални контексти, се очертават сходства и различия в прилагането на инвестиционни и иновационни подходи в страните от Централна и Източна Европа.

Теоретична рамка и преглед на литературата

Анализът на дългосрочната трансформация на спортния сектор изисква ясно концептуално позициониране, което да обедини теориите за устойчиво развитие, инвестиционните модели и ролята на иновациите, в рамките на спортния мениджмънт. Научната литература в тази област се развива интензивно през последните две десетилетия, като отразява нарастващото осъзнаване, че спортът не може да бъде разглеждан изолирано от по-широките икономически, социални и екологични процеси.

Концепцията за устойчиво развитие, формулирана в доклада на Световната комисия по околна среда и развитие, поставя основите на разбирането за развитие, което удовлетворява потребностите на настоящето, без да компрометира възможностите на бъдещите поколения (Brundtland Commission, 1987). Макар първоначално тази концепция да е насочена към индустриалното и икономическото развитие, тя постепенно намира приложение и в

анализа на сектори като спорта, които традиционно не са възприемани като значими източници на екологично въздействие. Изследванията на Collins, Jones и Munday показват, че спортните дейности, особено в контекста на големи събития и инфраструктурни проекти, генерират съществен екологичен отпечатък, свързан с енергийно потребление, транспорт и използване на ресурси (Collins, Jones & Munday, 2009).

Устойчивостта в спорта започва да се разглежда като стратегически въпрос свързан не само с опазването на околната среда, но и с дългосрочната икономическа жизнеспособност и социалната легитимност на спортните организации. Mallen, Stevens и Adams подчертават, че интегрирането на устойчиви практики изисква системен подход, който обхваща планирането, управлението и оценката на спортните дейности (Mallen, Stevens & Adams, 2011). Подобна позиция заемат и Babiak и Trendafilova, които разглеждат устойчивостта като многоизмерен процес, включващ екологични, икономически и социални аспекти, интегрирани в управленските стратегии на спортните организации (Babiak & Trendafilova, 2011). Според авторите, устойчивите практики не следва да се възприемат като допълнителна или периферна дейност, а като неразделна част от стратегическото управление.

Важен елемент в този процес е въпросът за инвестициите, които представляват основен механизъм за материализиране на целите на устойчивото развитие в спортния сектор. Традиционно, научната литература разглежда инвестициите в спорта през призмата на публичното финансиране, като акцентът е поставен върху ролята на държавата и местните власти, в изграждането и поддържането на спортна инфраструктура (Preuss, 2015). Този модел е особено характерен за европейските държави и в още по-голяма степен за страните от Централна и Източна Европа, където спортът дълго време е бил част от публичната социална политика.

С течение на времето обаче ограниченията на изцяло публичния инвестиционен модел стават все по-очевидни. Andreff отбелязва че нарастващите разходи за изграждане и поддръжка на спортна инфраструктура, съчетани с бюджетни ограничения и засилени изисквания за отчетност, поставят под въпрос устойчивостта на традиционните форми на финансиране (Andreff, 2011). Посоченото води до засилване на интереса към алтернативни инвестиционни модели, включително участие на частния сектор и развитие на публично-частни партньорства. Според Hodge и Greve публично-частните партньорства могат да допринесат за мобилизиране на допълнителни финансови ресурси и управленска експертиза, но същевременно изискват ясно дефинирани институционални рамки и механизми за разпределение на рисковете (Hodge & Greve, 2017).

Спецификата на страните от Централна и Източна Европа придава допълнителна сложност на инвестиционните процеси в спортния сектор. Preuss и Scheu подчертават че в много държави от региона, спортната инфраструктура е морално и технически остаряла, а инвестиционните решения често са фрагментирани и лишени от дългосрочна стратегическа визия (Preuss & Scheu, 2020). Това затруднява внедряването на устойчиви и иновативни решения и ограничава потенциала на спорта да допринесе за по-широките цели на устойчивото развитие.

Паралелно с това, иновациите се очертават като ключов фактор за преодоляване на структурните ограничения и за постигане на устойчива трансформация на спортния сектор. В научната литература иновациите се разглеждат не само като внедряване на нови технологии, но и като процес на организационна и управленска промяна (Misener & Mason, 2006). По отношение на спортната инфраструктура, това включва използването на енергийно ефективни технологии възобновяеми енергийни източници и интелигентни системи за управление на сградите, които могат значително да намалят оперативните разходи и екологичния отпечатък (Deloitte, 2020).

Европейските политики за устойчиво развитие, и по-специално Европейският зелен пакт, допълнително засилват значението на иновациите като инструмент за трансформация. Зелената сделка създава рамка, в която инвестициите и иновациите се разглеждат като взаимно допълващи се елементи на прехода към климатична неутралност (European Commission, 2019). Макар спортният сектор да не е изрично дефиниран като приоритетен, принципите на енергийна ефективност, кръгова икономика и устойчиво управление на публичните ресурси, са пряко приложими към него, особено в контекста на модернизацията на спортната инфраструктура.

Прегледът на литературата показва, че въпреки нарастващия интерес към устойчивостта и иновациите в спорта, съществуват съществени изследователски празноти по отношение на страните от Централна и Източна Европа. Повечето емпирични изследвания са фокусирани върху развити икономики в Западна Европа и Северна Америка, докато специфичните институционални, икономически и исторически условия в ЦИЕ остават сравнително слабо анализирани. Това налага необходимостта от изследвания, които да обвързват теоретичните концепции за устойчиво развитие, инвестиции и иновации със специфичния контекст на спортния сектор в конкретния регион. Тези изследвания следва да се базират на собствена аналитична рамка, която да интегрира тези три теоретични направления, като поставят акцент върху инвестиционните модели и иновационните механизми като ключови фактори за дългосрочната трансформация на сектора в Централна и Източна Европа. Тази рамка служи като основа за осъществяване на емпиричен анализ на практическите измерения на зеления преход в спорта.

Инвестиционни и иновационни практики в спортния сектор на ЦИЕ

Емпиричният анализ на инвестиционните модели в спортния сектор на страните от Централна и Източна Европа се основава на официални данни на Eurostat по-специално на класификацията на публичните разходи по функции на управлението (COFOG), раздел 08.1 – „Развлекателни и спортни услуги“, за 2023 г. Използването на този източник позволява съпоставим анализ между отделните държави в региона, както и позиционирането им спрямо средната стойност за държавите от Европейския съюз (ЕС-27), същевременно ограничавайки риска от методологични несъответствия между националните бюджетни системи (OECD, 2014). Стойността за ЕС-27 представлява средна стойност за държавите членки.

Анализът на публичното финансиране на спортния сектор се базира на данни за 2023 г., които представляват най-актуалния наличен и напълно съпоставим набор от данни по класификацията COFOG за всички държави от Централна и Източна Европа. Макар използването на едногодишен времеви хоризонт да ограничава възможността за директно проследяване на динамични тенденции, този подход позволява ясно позициониране на отделните държави спрямо средните равнища за Европейския съюз и спрямо взаимните им структурни различия.

Следва да се има предвид че представените стойности не трябва да се интерпретират като моментна аномалия, а като отражение на по-дългосрочни бюджетни и институционални модели, формирани в рамките на последното десетилетие. Съществуващите изследвания и исторически данни за региона показват относителна устойчивост в приоритетите на публичното финансиране на спорта като промените обикновено се реализират постепенно и в рамките на средносрочни бюджетни цикли (Preuss, 2015; Andreff, 2011).

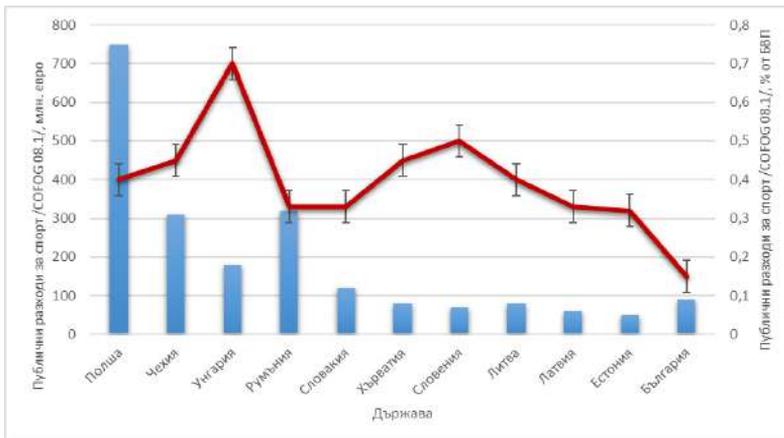
Използването на данни за една отчетна година позволява да се идентифицират структурни различия, а не краткосрочни флукутации, като анализът се допълва чрез интерпретативен подход и съпоставка с утвърдени тенденции в научната литература. По този начин се минимизира рискът от погрешни изводи, произтичащи от еднократни бюджетни вариации, като фокусът се запазва върху инвестиционните модели и тяхната устойчивост.

Макар използваните агрегирани данни да не позволяват директно измерване на ефективността чрез конкретни показатели, тяхната интерпретация, в съчетание с утвърдената научна литература показва, че дългосрочната трансформация на спортния сектор зависи в решаваща степен от това доколко инвестиционните модели са ориентирани към управление на разходите по жизнения цикъл, намаляване на енергийната интензивност и оптимизация на оперативните разходи. Именно тази ориентация позволява да се изгради

концептуална и емпирично обоснована връзка между публичните инвестиции, иновационните механизми и устойчивото развитие, която напълно съответства на заглавието и целите на настоящата статия.

Това означава, че анализът разглежда инвестиционните модели и иновационните механизми като резултат от конкретни институционални и бюджетни условия, а не като абстрактни теоретични конструкции. Това позволява да се изведе ролята на публичното финансиране в страните от Централна и Източна Европа като фактор който в осезаема степен предопределя както избора, така и ефективността на прилаганите инвестиционни и иновационни модели в спортния сектор.

Данните, представени на фигура 1, илюстрират едновременно абсолютния обем на публичните разходи за спорт и техният относителен дял спрямо брутния вътрешен продукт. Наблюдават се ясно изразени различия между държавите от Централна и Източна Европа, които отразяват както икономическия им мащаб, така и специфичните приоритети на публичната политика. Полша и Чехия, като по-големи икономики в региона, се отличават с по-високи абсолютни стойности на публичните разходи за спорт. Този резултат е в съответствие с констатацията на Preuss (2015), че икономическият размер и фискалният капацитет са ключови предпоставки за по-големи публични инвестиции в спортна инфраструктура. В същото време, относителният дял на тези разходи спрямо БВП остава сравнително умерен, което показва, че спортът заема по-често поддържаща, а не водеща позиция в структурата на публичните бюджети. Колоните представят публичните разходи за спорт в млн. евро, а линията показва публичните разходи за спорт като процент от БВП.

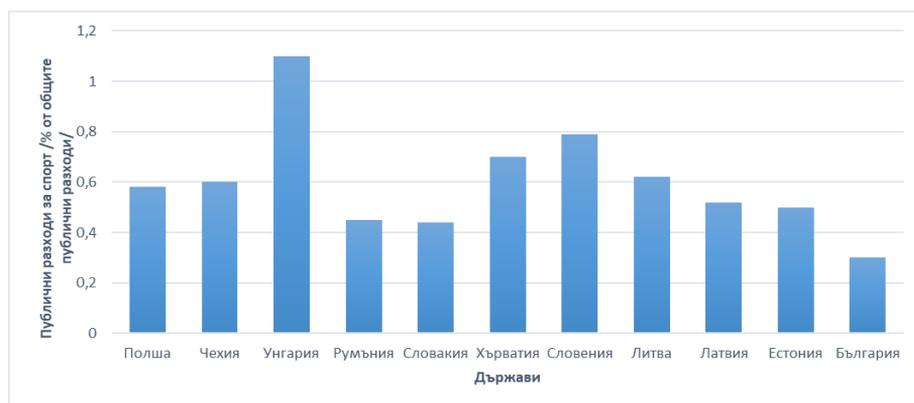
Източник: Евростат

Фигура 1: Публични разходи за спорт (COFOG 08.1) в Централна и Източна Европа, 2023 г.

В контраст с това, Унгария се откроява с по-нисък абсолютен обем на разходите, но със значително по-висок относителен дял на публичните разходи за спорт спрямо БВП, което ясно се вижда от линията на фигура 1. Този модел предполага целенасочено бюджетно приоритизиране на спортния сектор, независимо от по-ограничения икономически мащаб. Подобен подход е анализиран от Andreff (2011), който отбелязва, че в някои постсоциалистически държави спортът се използва като инструмент на държавна интервенция и символен капитал. Въпреки това, литературата подчертава, че подобна стратегия носи рискове, ако не е съпроводена от ясна рамка за дългосрочна ефективност и устойчиво управление на инфраструктурата.

Представените данни очертават общата рамка на публичното финансиране на спортния сектор, която служи като основа за последващия анализ на относителната значимост на тези разходи в структурата на публичните бюджети.

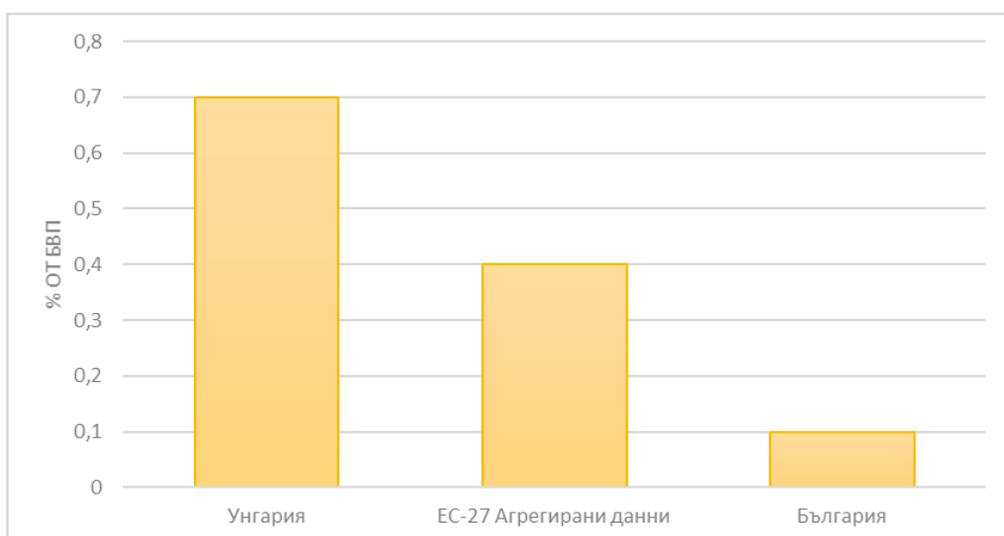
Допълнителна перспектива върху бюджетните приоритети предоставя фигура 2, която представя публичните разходи за спорт като дял от общите публични разходи. Този показател позволява да се анализира не само икономическият мащаб, но и реалната тежест на спортния сектор, в конкуренция с други публични функции. Данните показват, че Унгария отново заема водеща позиция, което потвърждава тезата за активна държавна политика в областта на спорта. В същото време, България се характеризира с един от най-ниските дялове в региона, което отразява както ограничения фискален капацитет, така и сравнително ниския институционален приоритет на спортния сектор. Тази констатация кореспондира с изводите на Coalter (2013), според които в държави с ограничени публични ресурси, спортът често остава второстепенен сектор, зависим от външно финансиране и проектен подход.

Източник: Евростат

Фигура 2: Публични разходи за спорт като дял от общите публични разходи в страните от Централна и Източна Европа, 2023 г.

Фигура 3 допълва анализа, чрез съпоставка между Унгария, България и средното равнище за ЕС-27 по показателя „публични разходи за спорт като % от БВП“. Тази фигура ясно поставя националните модели в по-широк европейски контекст и подчертава отклоненията от средноевропейските практики. Докато Унгария значително надвишава средното за ЕС-27, България остава далеч под него, което още веднъж потвърждава наличието на структурни различия в подхода към финансирането на спортния сектор. Във фигурата са посочени и конкретните стойности на показателя за Унгария, България и ЕС-27.

Източник: Евростат

Фигура 3: Публични разходи за развлекателни и спортни услуги % от БВП в Унгария, България и ЕС-27

Съпоставянето на трите фигури позволява да се направи по-задълбочен аналитичен извод относно инвестиционните и иновационните практики в региона. Високият относителен дял на публичните разходи за спорт, както в случая на Унгария, не може да се интерпретира автоматично като индикатор за ефективност или устойчивост. Както подчертават Babiak и Trendafilova (2011), устойчивостта в спорта не се определя от размера на инвестициите, а от начина, по който те са интегрирани в управленските процеси, иновационните решения и дългосрочните стратегически цели.

Използваните агрегирани данни не позволяват директно измерване на ефективността, чрез показатели като оперативни разходи (OPEX), енер-

гийна интензивност или разходи по жизнения цикъл на инфраструктурата. Въпреки това, те очертават институционалната рамка, в която подобни показатели могат да бъдат повлияни. Изследвания в областта на управлението на спортната инфраструктура показват, че между 60% и 80% от общите разходи за спортни съоръжения се формират на етапа на експлоатация и поддръжка, което прави инвестициите в енергийна ефективност и интелигентни системи ключови за дългосрочната икономическа устойчивост (Preuss, 2015; Deloitte, 2020). Аналогично, емпирични анализи показват, че иновационните решения често възникват като прагматичен отговор на ресурсни ограничения, а не като резултат от излишък на финансиране (Misener & Mason, 2006).

В обобщение, представените фигури не само илюстрират значителната хетерогенност в публичното финансиране на спортния сектор в Централна и Източна Европа, но и подчертават, че устойчивата трансформация на сектора зависи в по-голяма степен от качеството и стратегическата насоченост на инвестиционните модели, отколкото от техния абсолютен обем. Именно тази перспектива позволява да се изгради обоснована връзка между публичните разходи, иновационните механизми и целите на устойчивото развитие, в съответствие с изследователския фокус и заглавието на настоящата статия.

Изследвания в областта на управлението на спортната инфраструктура показват, че ефективността на инвестициите рядко се проявява в краткосрочен хоризонт и не може да бъде оценена единствено чрез първоначалния капиталов разход. Енергийната интензивност представлява друг ключов индикатор за ефективността на спортната инфраструктура. Емпирични изследвания на спортни съоръжения в Западна Европа показват, че внедряването на интелигентни системи за управление на енергията, автоматизирано осветление и оптимизирани отоплителни и вентилационни системи, води до намаляване на енергийното потребление между 20% и 40%, като ефектът се отразява пряко върху оперативните разходи (Mallen, Stevens & Adams, 2011). Макар подобни данни да не са налични в агрегирания вид на използваната статистика за Централна и Източна Европа, те очертават механизма, чрез който иновационните решения трансформират публичните инвестиции в по-ефективни и устойчиви активи.

Представените данни показват, че Европейският зелен пакт може да бъде интерпретиран като инструмент за индиректно повишаване на ефективността на публичните инвестиции в спортния сектор. Чрез въвеждането на изисквания за енергийна ефективност, екологични стандарти и отчетност на дългосрочните разходи, Зелената сделка насочва публичните средства към проекти, които минимизират „разходи по жизнения цикъл“ и намаляват бъдещите бюджетни натоварвания (European Commission, 2019). Изследвания

в областта на публично-частните партньорства показват, че подобни условия водят до по-добро разпределение на риска и до по-висока икономическа ефективност на инфраструктурните проекти, особено в сектори с високи експлоатационни разходи (Hodge & Greve, 2017).

Емпиричните данни от Централна и Източна Европа показват, че степента на интеграция на тези принципи остава неравномерна. В държави с по-високи публични разходи за спорт, фокусът често остава върху капиталовите инвестиции, без систематично обвързване с показатели за дългосрочна ефективност като OPEX или енергийна интензивност. Обратно, в страни с по-ограничени ресурси, иновациите по-често се използват като инструмент за оптимизация, насочен към намаляване на текущите разходи и удължаване на жизнения цикъл на съоръженията. Тази динамика потвърждава наблюдението, че иновациите в спорта често възникват като прагматичен отговор на ресурсни ограничения, а не като резултат от излишък на финансиране (Misener & Mason, 2006).

Заклучение

Настоящото изследване разгледа инвестиционните модели и иновационните механизми като ключови фактори за устойчивата трансформация на спортния сектор в страните от Централна и Източна Европа, поставяйки анализа в по-широкия контекст на европейските политики за устойчиво развитие и по-специално на Европейския зелен пакт. Изхождайки от разбирането, че спортът представлява не само социална и културна дейност, но и значим икономически сектор, с осезаем екологичен отпечатък, статията аргументира необходимостта от интегриран подход към неговото развитие, който да съчетава инвестиции, иновации и дългосрочна стратегическа визия.

Теоретичната рамка и прегледът на литературата показват, че устойчивостта в индустрията не може да бъде редуцирана до отделни екологични мерки или технологични подобрения. Напротив, тя следва да се разглежда като многоизмерен процес, включващ икономически, социални и управленски аспекти, интегрирани в стратегическото планиране и управлението на спортните организации. Анализът на утвърдени научни източници подчертава, че инвестиционните решения и иновационните практики придобиват устойчив характер единствено, когато са обвързани с ясни институционални рамки и дългосрочни цели, а не когато се реализират като изолирани или краткосрочни инициативи.

Емпиричният анализ разкрива значителна хетерогенност в прилагания подход към публичното финансиране на спортния сектор, както в рамките на региона, така и спрямо средните равнища за Европейския съюз. Съпоставянето на абсолютните и относителните показатели за публичните разходи

за спорт показва, че икономическият мащаб на държавите не е единственият или дори водещ фактор, насочен към определяне на приоритетите в публичните бюджети. Контрастните казуси на България и Унгария илюстрират по убедителен начин, че високото равнище на публични разходи не гарантира автоматично устойчива трансформация, както и че ограниченото финансиране не изключва възможността за иновативни и ефективни решения, когато те са стратегически насочени и добре интегрирани с европейските политики.

Европейският зелен пакт се очертава като ключова рамка, която може да преодолее част от структурните различия между държавите, като насочи инвестициите в спортния сектор към проекти с по-висока добавена стойност, по-нисък екологичен отпечатък и по-добра дългосрочна ефективност. Ролята на Зеления пакт е по-скоро индиректна, но създава възможности за гъвкаво прилагане на неговите принципи чрез инвестиционни и иновационни механизми, адаптирани към националния и регионалния контекст.

Следва да се отбележи, че устойчивата трансформация на спортния сектор в Централна и Източна Европа зависи в по-голяма степен от качеството, структурата и стратегическата насоченост на инвестиционните модели, отколкото от техния абсолютен обем.

Въпреки че емпиричният анализ се базира на данни за една отчетна година, направените изводи отразяват по-устойчиви модели на публично финансиране и институционални приоритети, характерни за страните от Централна и Източна Европа, което създава стабилна основа за бъдещи изследвания с разширен времеви хоризонт.

Тези изводи допринасят, както за развитието на научната литература в областта на спортния мениджмънт и публичните политики, така и за формирането на по-информирани и устойчиви стратегии за развитие на сектора в страните от Централна и Източна Европа.

Използвана литература

Andreff, W. (2011). Some comparative economics of the organization of sports: Competition and regulation in North American vs. European professional team sports leagues, *European Journal of Comparative Economics*, 8(1), pp. 3-27.

Babiak, K., & Trendafilova, S. (2011). CSR and environmental responsibility: Motives and pressures to adopt green management practices, *Journal of Sport Management*, 25(1), pp. 11-24, <https://doi.org/10.1123/jsm.25.1.11>

Brundtland Commission. (1987). *Our common future*, Oxford University Press.

- Collins, A., Jones, C., & Munday, M. (2009). Assessing the environmental impacts of mega sporting events: Two options?, *Tourism Management*, 30(6), pp. 828-837, <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2008.12.006>
- Coalter, F. (2013). *Sport for development: What game are we playing?*, Routledge.
- Deloitte. (2020). *Sustainable sport: How sport organisations can contribute to a low-carbon future*, Deloitte Insights.
- European Commission. (2018). *Study on the economic impact of sport through sport satellite account*, Publications Office of the European Union.
- European Commission. (2019). *The European Green Deal (COM/2019/640 final)*, Publications Office of the European Union.
- Eurostat. (2023). *Government expenditure by function (COFOG)*, available at: <https://ec.europa.eu/eurostat>
- Hodge, G. A., & Greve, C. (2017). Public-private partnerships: Governance scheme or language game?, *Australian Journal of Public Administration*, 76(1), pp. 3-22, <https://doi.org/10.1111/1467-8500.12218>
- Mallen, C., Stevens, J., & Adams, L. (2011). Environmental sustainability in sport facility management: A Delphi study, *Sport Management Review*, 14(4), pp. 367-379, <https://doi.org/10.1016/j.smr.2010.09.003>
- Misener, L., & Mason, D. S. (2006). Creating community networks: Can sporting events offer meaningful sources of social capital?, *Managing Leisure*, 11(1), pp. 39-56, <https://doi.org/10.1080/13606710500445676>
- OECD. (2014). *Classification of the functions of government (COFOG): Detailed structure and explanatory notes*, OECD Publishing.
- Preuss, H. (2015). *The economics of sport facilities and events*, Edward Elgar Publishing.

INVESTMENT MODELS AND INNOVATION MECHANISMS FOR THE SUSTAINABLE TRANSFORMATION OF THE SPORTS SECTOR IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Ivelina Kyuleva, PhD Student
Department of Economics
University of National and World Economy
e-mail: ivelina.kyuleva@unwe.bg

Abstract

The sports sector has become an increasingly important economic and social domain, contributing to regional development, public investment, and sustainability objectives. In Central and Eastern Europe (CEE), this transformation is shaped by ageing sports infrastructure, limited fiscal capacity, and uneven integration of sustainability principles into public policy. This article examines investment models and innovation mechanisms supporting the sustainable transformation of the sports sector in CEE countries.

The study employs a qualitative analytical approach, combining a systematic literature review with an empirical analysis of Eurostat data on public expenditure for recreational and sports services (COFOG 08.1). A comparative perspective is used to assess cross-country differences and to situate national patterns within the broader European Union context.

The findings reveal substantial variation in public investment strategies across CEE countries. While some states allocate relatively high levels of public funding to sport, others demonstrate limited financial commitment, resulting in differing capacities for infrastructure modernisation and innovation adoption. A comparative analysis of Bulgaria and Hungary shows that sustainable outcomes depend not on the level of public expenditure, but on the strategic orientation and structure of investment models, their integration with innovation mechanisms, and alignment with long-term governance and environmental objectives.

Keywords: sustainable development, sports sector, investment models, innovation, green transformation, Central and Eastern Europe, European Green Deal

JEL: Q01, L83, O31, H54, R58, Q58